

**HOTUBA YA MHESHIMIWA
INNOCENT LUGHA BASHUNGWA (MB.),
WAZIRI WA ULINZI NA JESHI LA KUJENGA TAIFA
AKIWASILISHA BUNGENI MAKADIRIO YA MAPATO
NA MATUMIZI KWA MWAKA WA FEDHA 2023/2024**

YALIYOMO

ORODHA YA VIFUPISHO	ii
ORODHA YA MAJEDWALI.....	v
DIRA, DHIMA NA MALENGO YA WIZARA.....	v
UTANGULIZI.....	1
HALI YA ULINZI NA USALAMA WA MIPAKA YA NCHI	3
UTEKELEZAJI WA MAONI NA USHAURI WA KAMATI YA KUDUMU YA BUNGE YA MAMBO YA NJE, ULINZI NA USALAMA.....	7
UTEKELEZAJI WA ILANI YA UCHAGUZI YA CHAMA CHA MAPINDUZI (CCM) YA MWAKA 2020 KWA MWAKA WA FEDHA 2022/2023	7
MAPITIO YA UTEKELEZAJI WA MPANGO NA BAJETI YA MWAKA WA FEDHA 2022/2023	8
MPANGO NA MWELEKEO WA BAJETI KWA MWAKA WA FEDHA 2023/2024	24
SHUKRANI.....	26

ORODHA YA VIFUPISHO

AASWJ	Ansar Al Sunna Wal Jamaah
ADF	Allied Democratic Forces
AU	African Union
BAMMATA	Baraza la Michezo ya Majeshi Tanzania
CCM	Chama Cha Mapinduzi
CISM	Council International du Sport Militaire (International Military Sports Council)
CODECO	Coopérative pour le Développement du Congo (Cooperative for the Development of the Congo)
DRC	Democratic Republic of the Congo
EAC	East African Community
EACRF	East African Community Regional Force
FDLR	Democratic Force for the Liberation of Rwanda
GAFTAG	German Armed Forces Technical Advisory Group
JKT	Jeshi la Kujenga Taifa
JKU	Jeshi la Kujenga Uchumi
JNHPP	Julius Nyerere Hydro Power Project
JWTZ	Jeshi la Ulinzi la Wananchi wa Tanzania
M23	The March 23 Movement
MINUSCA	Mission Multidimensionnelle Intégrée des Nations Unies pour la Stabilisation en République Centrafricaine (United Nations Multidimensional Integrated Stabilization Mission in the Central African Republic)

MONUSCO	Mission de l'Organisation des Nations Unies pour la Stabilisation en République Démocratique du Congo (United Nations Organization Stabilization Mission in the Democratic Republic of the Congo)
NBC	National Bank of Commerce
NDC	National Defence College
NUU	Kamati ya Kudumu ya Bunge ya Mambo ya Nje, Ulinzi na Usalama
RADAR	Radio Detection And Ranging
SADC	Southern African Development Community
SAK	Shule ya Anga ya Kijeshi
SAMIM	SADC Mission in Mozambique
SGR	Standard Gauge Railway
SUMAJKT	Shirika la Uzalishaji Mali la Jeshi la Kujenga Taifa
TACAIDS	The Tanzania Commission for AIDS
TANESCO	Tanzania Electric Supply Company Limited
TATC	Tanzania Automotive Technology Centre
TFF	Tanzania Football Federation
TPA	Tanzania Ports Authority
TTCL	Tanzania Telecommunication Company Limited
UKIMWI	Upungufu wa Kinga Mwilini
UN	United Nations
U & T	Ufuatiliaji na Tathmini
VVU	Virusi Vya UKIMWI

ORODHA YA MAJEDWALI

Jedwali Na. 1: Muhtasari wa Mchanganuo wa Makusanyo ya Maduhuli uanzia Julai, 2022 hadi Aprili 2023	9
Jedwali Na. 2: Muhtasari wa Mchanganuo wa Bajeti kwa Kila Fungu kwa Mwaka wa Fedha 2022/2023	9
Jedwali Na. 3: Muhtasari wa Mchanganuo wa Fedha Zilizopokelewa Kuanzia Julai, 2022 hadi Aprili, 2023	10
Jedwali Na. 4: Makadirio ya Makusanyo ya Maduhuli kwa Mwaka wa Fedha 2023/2024...	25
Jedwali Na. 5: Mchanganuo wa Bajeti kwa Kila Fungu kwa Mwaka wa Fedha 2023/2024.	25

DIRA, DHIMA NA MALENGO YA WIZARA

Dira

Jamhuri ya Muungano wa Tanzania yenye amani na usalama.

Dhima

Kulinda Mamlaka, Mipaka ya nchi na Maslahi ya Taifa kwa kutekeleza Sera ya Taifa ya Ulinzi katika kudumisha amani na usalama wa Jamhuri ya Muungano wa Tanzania.

Malengo ya Wizara

Malengo ni yafuatayo:

- a. Kuwa na Jeshi dogo lenye wataalamu, zana, na vifaa vya kisasa;
- b. Kuwajengea vijana wa Kitanzania ukakamavu, maadili mema, utaifa, moyo wa uzalendo, na uwezo wa kujitegemea;
- c. Kujenga uwezo katika tafiti mbalimbali na uhawilishaji wa teknolojia kwa matumizi ya kijeshi na kiraia;
- d. Kuimarisha Jeshi la Akiba;
- e. Kusaidia mamlaka za kiraia katika kukabiliana na majanga ili kuwapatia wahanga msaada wa kibinadamu; na
- f. Kudumisha amani na usalama kwa kushirikiana na nchi nyingine Duniani.

**HOTUBA YA MHESHIMIWA INNOCENT LUGHA BASHUNGWA (MB.),
WAZIRI WA ULINZI NA JESHI LA KUJENGA TAIFA AKIWASILISHA BUNGENI
MAKADIRIO YA MAPATO NA MATUMIZI KWA MWAKA WA FEDHA 2023/2024**

A. UTANGULIZI

1. **Mheshimiwa Spika**, kutokana na taarifa iliyowasilishwa leo hapa Bungeni na Mwenyekiti wa Kamati ya Kudumu ya Bunge ya Mambo ya Nje, Ulinzi na Usalama, naomba kutoa hoja kwamba, Bunge lako Tukufu likubali kupokea na kujadili Taarifa ya Utekelezaji wa Mpango na Bajeti ya Wizara ya Ulinzi na Jeshi la Kujenga Taifa kwa Mwaka wa Fedha 2022/2023 kwa Fungu 57 - Wizara, Fungu 38 – NGOME, na Fungu 39 - JKT pamoja na kupitisha Mpango na Makadirio ya Mapato na Matumizi ya Wizara kwa Mwaka wa Fedha 2023/2024.
2. **Mheshimiwa Spika**, napenda nitumie fursa hii, kumshukuru Mwenyezi Mungu kwa kutujalia uzima na afya njema, na kuendelea kuijalia nchi yetu amani na utulivu. Kwa heshima na unyenyekevu mkubwa namshukuru **Mhe. Dkt. Samia Suluhu Hassan**, Rais wa Jamhuri ya Muungano wa Tanzania na Amiri Jeshi Mkuu, kwa kuniamini na kunitewa kuiongoza Wizara ya Ulinzi na Jeshi la Kujenga Taifa. Ninamuahidi, kamwe sitamwangusha.
3. **Mheshimiwa Spika**, napenda kumpongeza **Mhe. Dkt. Samia Suluhu Hassan**, Rais wa Jamhuri ya Muungano wa Tanzania na Amiri Jeshi Mkuu, kwa juhudi zake za dhati, katika kuhakikisha Taifa letu linaendelea kuwa na umoja, amani, utulivu, ustawi na kasi ya maendeleo ya kiuchumi ambayo inastahili pongezi kubwa. Hongera sana Mhe. Rais na Amiri Jeshi Mkuu **Dkt. Samia Suluhu Hassan**.
4. **Mheshimiwa Spika**, pia napenda kuwapongeza **Mhe. Dkt. Philip Isdor Mpango**, Makamu wa Rais wa Jamhuri ya Muungano wa Tanzania, **Mhe. Dkt. Hussein Ali Mwinyi**, Rais wa Zanzibar na Mwenyekiti wa Baraza la Mapinduzi, na **Mhe. Kassim Majaliwa Majaliwa (Mb.)**, Waziri Mkuu wa Jamhuri ya Muungano wa Tanzania kwa uongozi na utendaji wao makini. Ninawashukuru kwa maelekezo wanayonipatia katika kufanikisha utekelezaji wa majukumu ya Wizara.

5. **Mheshimiwa Spika**, naomba kutumia fursa hii, kukupongeza wewe binafsi Mhe. Dkt. Tulia Ackson Mwansasu (Mb.), kwa kuliongoza Bunge kwa weledi na viwango vya hali ya juu. Vilevile, nampongeza Mhe. Mussa Azzan Zungu (Mb.), Naibu Spika, pamoja na Waheshimiwa Wenyeviti wa Bunge, kwa kazi nzuri na kukusaidia vizuri sana katika kuliongoza Bunge. Aidha, nawapongeza Katibu wa Bunge Bi. Nanelwa Mwihambi na Watumishi wa Bunge kwa namna wanavyoendelea kukusaidia katika utekelezaji wa shughuli za Bunge. Pia, nawashukuru Mawaziri wenzangu na Manaibu Mawaziri kwa ushirikiano wanaonipatia katika kuiongoza Wizara hii.

6. **Mheshimiwa Spika**, naomba kumpongeza **Jenerali Jacob John Mkunda** kwa kupandishwa cheo na kuteuliwa kuwa Mkuu wa Majeshi ya Ulinzi. Vilevile, nampongeza **Luteni Jenerali Salum Haji Othman**, kwa kupandishwa cheo na kuteuliwa kuwa Mnadhimu Mkuu wa Jeshi.

7. **Mheshimiwa Spika**, ninaishukuru Kamati ya Kudumu ya Bunge ya Mambo ya Nje, Ulinzi na Usalama (NUU) inayoongozwa na **Mhe. Vita Rashid Kawawa (Mb.)**, akisaidiwa na Makamu Mwenyekiti **Mhe. Vincent Paul Mbogo (Mb.)**, pamoja na Wajumbe wa Kamati, bila kusahau Sekretarieti ya Kamati kwa ushirikiano, maoni na ushauri kwa Wizara. Wakati wote Kamati hii, imekuwa mstari wa mbele katika kutoa ushauri na mapendekezo kwa Serikali, juu ya umuhimu wa kuimarisha utendaji wa Vyombo vya Ulinzi na Usalama vya nchi yetu. Wizara imezingatia ushauri na mapendekezo hayo. Naishukuru sana Kamati ya NUU.

8. **Mheshimiwa Spika**, natoa pongezi, kwa Wizara ya Mambo ya Ndani ya Nchi na vyombo vingine vya usalama, kwa kufanikisha kukamatwa na kurejeshwa kwa mhalifu aliyetoroka katika gereza nchini Afrika Kusini, mara tu alipoingia nchini. Vilevile, natoa pongezi kwa vyombo hivi, kwa namna vinavyoshirikiana nasi kukabiliana na matishio mbalimbali, na kuhakikisha nchi yetu inaendelea kuwa na amani na utulivu. Hivyo, nichukue fursa hii, kutoa rai kwa watanzania kuendelea kutoa ushirikiano kwa vyombo vya ulinzi na usalama, katika kuimarisha ulinzi na usalama wa nchi yetu.

9. **Mheshimiwa Spika**, naomba kuipongeza JKT kwa kutimiza miaka 60 tangu kuanzishwa kwake. JKT ilianzishwa rasmi mwezi Julai 1963, na imeendelea kuwaandaa vijana kwa kuwapatia mafunzo ya ukakamavu, stadi za kazi, kuwajengea uzalendo na umoja wa kitaifa. Kwa muktadha huo, Mwezi Julai mwaka huu wa 2023 tunatarajia kufanya maadhimisho ya kutimiza miaka 60, katika Uwanja wa Jamhuri hapa Jijini Dodoma. Waheshimiwa wabunge na wananchi wote mnakaribishwa kuhudhuria katika maadhimisho hayo.

10. **Mheshimiwa Spika**, naomba kutoa pole kwa Serikali ya Malawi kutokana na mafuriko yaliyosababishwa na kimbunga *Freddy* kilichotokea mwezi Machi 2023 na kugharimu maisha ya watu wengi. Nimpongeze **Mhe. Dkt. Samia Suluhu Hassan**, Rais wa Jamhuri ya Muungano wa Tanzania na Amiri Jeshi Mkuu, kwa misaada ya kibinadamu aliyotoa kwa nchi hiyo. Vilevile, nimpongeze Mkuu wa Majeshi na JWTZ kwa namna walivyoshiriki kwa weledi katika zoezi la uokozi na upelekaji wa misaada ya kibinadamu nchini Malawi.

11. **Mheshimiwa Spika**, baada ya maelezo hayo ya utangulizi, naomba kutumia fursa hii kuwasilisha Hotuba yangu ambayo imejikita katika maeneo makuu yafuatayo: Hali ya Ulinzi na Usalama wa Mipaka ya nchi; Utekelezaji wa Maoni na Ushauri wa Kamati ya Kudumu ya Bunge ya Mambo ya Nje, Ulinzi na Usalama; Utekelezaji wa Ilani ya Uchaguzi ya Chama Cha Mapinduzi ya Mwaka 2020 na Dira ya Taifa ya Maendeleo 2025 kwa Mwaka wa Fedha 2022/2023; Mapitio ya Utekelezaji wa Mpango na Bajeti ya Mwaka wa Fedha 2022/2023; Mpango na Mwelekeo wa Bajeti kwa Mwaka wa Fedha 2023/2024; na Shukrani kwa wadau mbalimbali wa Wizara.

B. HALI YA ULINZI NA USALAMA WA MIPAKA YA NCHI

12. **Mheshimiwa Spika**, kwa Mwaka wa Fedha 2022/2023, hali ya ulinzi na usalama wa mipaka ya nchi yetu yenye urefu wa kilomita **5,461.20**, ambayo inahusisha eneo la nchi kavu na eneo la maji, kwa ujumla imeendelea kuwa shwari. Kwa upande wa eneo la nchi kavu, nchi yetu inapakana na nchi za Burundi, Jamhuri ya Kidemokrasia ya Kongo, Kenya, Malawi, Msumbiji, Rwanda, Uganda na Zambia. Kwa upande wa eneo la maji, hususan Bahari ya Hindi, inapakana na nchi za Comoro na Shelisheli. Katika

mipaka hiyo, licha ya uwepo wa changamoto kadhaa, hapakuwa na matukio ya uhasama baina yetu na nchi tunazopakana nazo.

13. **Mheshimiwa Spika**, hali ya ulinzi na usalama wa mipaka ya nchi yetu na nchi tunazopakana nazo ni ifuatavyo;

Mpaka wa Tanzania na Uganda

14. **Mheshimiwa Spika**, hali ya usalama katika Mpaka huu ni shwari. Hakuna tukio la kuhatarisha usalama wa nchi yetu lililoripotiwa. Hata hivyo, kuna changamoto ya kutokuhakikiwa kwa Mpaka, uhamiaji haramu, na kuingia nchini kwa mifugo kutoka Uganda kwa ajili ya malisho na maji. Serikali ya Tanzania na Uganda zinaendelea kushirikiana ili kutatua changamoto hizo.

Mpaka wa Tanzania na Kenya

15. **Mheshimiwa Spika**, hali ya usalama wa Mpaka huu ni shwari. Hakuna tukio la kuhatarisha usalama dhidi ya Tanzania lililoripotiwa. Hata hivyo, ipo changamoto ya kuharibiwa kwa Alama za Mpaka na wahamiaji haramu katika Mkoa wa Tanga ambao wanahatarisha usalama wa nchi, kwani baadhi yao hujihusisha na vitendo vya kihalifu. Changamoto nyingine ni kutotambulika kwa Mpaka wetu na nchi ya Kenya katika eneo la Bahari ya Hindi, hasa kwa wananchi wa kawaida. Hali hiyo imechangia baadhi ya wavuvi wa Tanzania kukamatwa na Vyombo vya Ulinzi na Usalama vya Kenya kwa kosa la kuvuka Mpaka.

16. **Mheshimiwa Spika**, kazi ya kuimarisha Mpaka huu inayotekelezwa na Timu ya Wataalamu kutoka Tanzania na Kenya inaendelea vizuri, ambapo kwa sasa kazi hiyo inaendelea kati ya eneo la Namanga na Ziwa Jipe.

Mpaka wa Tanzania Katika Bahari ya Hindi

17. **Mheshimiwa Spika**, hali ya usalama wa mpaka huu ni shwari. Kwenye Mpaka huu tumepakana na nchi za Comoro na Shelisheli. Katika kipindi husika hakuna tukio la kuhatarisha usalama lililoripotiwa. Pamoja na hali hiyo, Mpaka huu unakabiliwa na

changamoto zifuatazo; uvuvi haramu, biashara za magendo, usafirishaji haramu wa binadamu na dawa za kulevya. JWTZ inaendelea kufanya doria za mara kwa mara katika eneo la Mpaka kwenye Bahari ya Hindi kukabiliana na changamoto hizo.

Mpaka wa Tanzania na Msumbiji

18. ***Mheshimiwa Spika***, hali ya usalama wa mpaka huu ni ya wastani na isiyotabirika kutokana na uwepo wa kundi la kigaidi la Ansar Al Sunna Wal Jammah (AASWJ) Kaskazini mwa Msumbiji, katika maeneo ya mwambao na Mpaka mkabala na Mkoa wa Mtwara. Kundi hilo limeweka ngome katika Wilaya ya Macomia, Cabo Delgado na limeendelea kuhatarisha amani na usalama katika eneo hilo. Aidha, limebuni mbinu isiyotumia nguvu (Non – Violence Radicalization) ya kuwafikia na kuwalingania washirika wapya kwa njia ya amani. Vilevile, limeendelea kujiimarisha kwa kupata wafuasi na silaha kutoka vyanzo mbalimbali, ikiwemo kwa kupora kutoka vikundi vya ulinzi na usalama nchini Msumbiji.

19. ***Mheshimiwa Spika***, hatua zilizochukuliwa kukabiliana na hali hiyo ni pamoja na kuimarisha ushirikiano kati ya nchi yetu na Msumbiji kwenye nyanja za mafunzo, kubadilishana taarifa na kufanya operesheni za kijeshi za pamoja.

Mpaka wa Tanzania na Malawi

20. ***Mheshimiwa Spika***, hali ya usalama ya mpaka huu ni shwari. Hakuna tukio la kuhatarisha usalama lililoripotiwa. Wananchi wanaoishi maeneo ya mpakani wameendelea kushirikiana hususan, katika shughuli za kiuchumi na kijamii.

Mpaka wa Tanzania na Zambia

21. ***Mheshimiwa Spika***, hali ya usalama katika mpaka huu ni shwari. Katika kipindi husika, hakuna tukio la kuhatarisha usalama wa nchi yetu lililoripotiwa.

Mpaka wa Tanzania na Jamhuri ya Kidemokrasia ya Kongo

22. ***Mheshimiwa Spika***, hali ya usalama wa mpaka huu ni shwari. Hakuna tukio lililoripotiwa la kuhatarisha usalama wa nchi yetu. Hata hivyo, uwepo wa vikundi vya

uasi na kigaidi Mashariki mwa Jamhuri ya Kidemokrasia ya Kongo (DRC) vikiwemo vya *The March 23 Movement (M23)*, *Allied Democratic Forces (ADF)*, *The Cooperative for the Development of the Congo (CODECO)*, *Democratic Force for the Liberation of Rwanda (FDLR)* na Maimai unaendelea kuwa tishio katika Mpaka huu.

23. ***Mheshimiwa Spika***, Wizara kupitia JWTZ imeendelea kuchukua hatua na kujipanga wakati wote kukabiliana na tukio lolote la kuhatarisha usalama wa nchi yetu litakalojitokeza. Vilevile, ushiriki wa Tanzania katika Misheni ya Umoja wa Mataifa nchini DRC (United Nations Organisation Stabilization Mission in the Democratic Republic of the Congo - MONUSCO) na Jeshi la pamoja la Jumuiya ya Afrika Mashariki (East African Community Regional Force - EACRF) inaisaidia kurejesha amani na usalama nchini DRC na kuimarisha usalama wa Mpaka wetu. Aidha, ushirikiano baina ya nchi yetu na DRC katika masuala mbalimbali ya kiulinzi, ikiwemo mafunzo, unaimarisha usalama wa nchi zetu.

Mpaka wa Tanzania na Burundi

24. ***Mheshimiwa Spika***, hali ya usalama wa Mpaka huu ni shwari. Pamoja na hali hiyo, Mpaka unakabiliwa na changamoto ya wahamiaji haramu ambao baadhi yao hujihusisha na uhalifu wa kutumia silaha na kuharibu mazingira kutokana na ukataji miti, kilimo na ufugaji. Serikali ya nchi yetu na Serikali ya Burundi zinaendelea kushirikiana kutatua changamoto hizo.

Mpaka wa Tanzania na Rwanda

25. ***Mheshimiwa Spika***, hali ya usalama wa Mpaka huu ni shwari. Hata hivyo, Mpaka huu unakabiliwa na changamoto ya uhamiaji haramu, uhalifu wa kutumia silaha, uingizaji haramu wa mifugo kwa ajili ya malisho pamoja na uvunaji haramu wa mazao ya misitu. Wizara kupitia JWTZ inaendelea kuchukua hatua za kudhibiti changamoto hizo kwa kushirikiana na nchi ya Rwanda.

26. ***Mheshimiwa Spika***, naomba nitoe wito kwenu Waheshimiwa Wabunge na wananchi wote, kuwa ulinzi wa Taifa letu ni jukumu la kila Mtanzania, na kila mmoja wetu anajukumu la kutekeleza wajibu huo. Wanajeshi wetu wanafanya kazi kubwa

sana usiku na mchana, kwa weledi, uhodari, na uzalendo wa hali ya juu. Nawapongeza sana kwa moyo huo wa kujituma, na kwa kazi kubwa wanayoifanya.

C. UTEKELEZAJI WA MAONI NA USHAURI WA KAMATI YA KUDUMU YA BUNGE YA MAMBO YA NJE, ULINZI NA USALAMA

27. **Mheshimiwa Spika**, Kamati ya Kudumu ya Bunge ya Mambo ya Nje, Ulinzi na Usalama ilipitia na kujadili utekelezaji wa Mpango na Bajeti ya Wizara kwa Mwaka wa Fedha 2022/2023 na kutoa maoni, ushauri, na maelekezo, yaliyolenga kuboresha utendaji kazi na utekelezaji wa majukumu kwa Mwaka wa Fedha 2023/2024. Napenda kuliarifu Bunge lako Tukufu kuwa, maoni, ushauri na maelekezo ya Kamati yamefanyiwa kazi na kuzingatiwa wakati wa kuandaa na kukamilisha Mpango na Bajeti ya Mwaka wa Fedha 2023/2024, ninayowasilisha leo hapa Bungeni.

D. UTEKELEZAJI WA ILANI YA UCHAGUZI YA CHAMA CHA MAPINDUZI (CCM) YA MWAKA 2020 KWA MWAKA WA FEDHA 2022/2023

28. **Mheshimiwa Spika**, katika utekelezaji wa Mpango na Bajeti katika Mwaka wa Fedha 2022/2023, Wizara imeendelea kutekeleza Ilani ya Uchaguzi ya Chama Cha Mapinduzi ya Mwaka 2020 kwa masuala yaliyoainishwa katika Sura ya Tano, Ibara ya 105 ya Ilani, ambayo ni:

- a. *“Kuimarisha ulinzi na usalama wa nchi na mipaka yake ili kudumisha Muungano, kulinda Mapinduzi Matukufu ya Zanzibar, umoja, mshikamano, amani na usalama wa raia na mali zao;*
- b. *Kuendeleza jitihada za utatuzi wa changamoto za mipaka ya nchi yetu na nchi jirani;*
- c. *Kuwezesha ushirikiano wa Vyombo vya Ulinzi na Usalama kufanya utafiti na ubunifu kwa kushirikiana na taasisi za utafiti;*
- d. *Kuhusisha kikamilifu Majeshi ya Ulinzi na Usalama katika kulinda miradi mikubwa ya kimkakati;*
- e. *Kuhamasisha na kuelimisha wananchi juu ya masuala ya ulinzi, uzalendo wa kitaifa, usalama na umuhimu wa kushiriki katika ulinzi ikiwa ni pamoja na Jeshi la Akiba na ulinzi shirikishi ili kuimarisha ulinzi na usalama wa nchi yetu;*

- f. Kuimarisha uwezo wa vyombo vyetu vya ulinzi na usalama katika kushiriki shughuli za kiuchumi ikiwa ni pamoja na kuanzisha viwanda katika sekta ya ulinzi na maeneo mengine ya kimkakati;
- g. Kuimarisha viwanda vya NYUMBU na Mzinga ili viweze kutimiza azma ya kuanzishwa kwake;
- h. Kuimarisha Jeshi la Kujenga Taifa (JKT) na Jeshi la Kujenga Uchumi (JKU) ili viwe vyombo vya kuwapatia vijana ujuzi wa kujiajiri na kuajiriwa na pia kuwa vyombo mahiri vya huduma na uzalishaji mali hasa katika ujenzi, kilimo, ufugaji na uvuvi;
- i. Kupanua na kuongeza idadi ya kambi za JKT na JKU ili kuwezesha vijana wengi zaidi wakiwemo wahitimu wote wa kidato cha sita kupata fursa ya mafunzo ili kujenga uzalendo na moyo wa kujitolea; na
- j. Kuboresha mazingira ya kazi kwa kuwapatia makazi bora na kuongezea uwezo wa vyombo vyetu vya ulinzi na usalama kwa kuvipatia mafunzo ya kitaaluma na kitaalam, vitendea kazi na zana za kisasa zinazoendana na teknolojia ya kisasa”.

E. MAPITIO YA UTEKELEZAJI WA MPANGO NA BAJETI YA MWAKA WA FEDHA 2022/2023

29. **Mheshimiwa Spika**, katika Mwaka wa Fedha 2022/2023, Wizara ilikadiriwa kukusanya maduhuli yenye jumla ya **Shilingi 87,603,000.00** kutoka katika mafungu yake matatu; Fungu 38 - NGOME, **Shilingi 22,000,000.00**, Fungu 39 - JKT, **Shilingi 64,403,000.00** na Fungu 57 - Wizara **Shilingi 1,200,000.00**.

30. **Mheshimiwa Spika**, hadi kufikia mwezi Aprili 2023, Wizara imefanikiwa kukusanya maduhuli ya jumla ya **Shilingi 81,684,151.48**, sawa na **asilimia 93.24** ya makadirio. Kwa upande wa Fungu 38 – NGOME, limekusanya maduhuli yenye jumla ya **Shilingi 17,281,151.48** sawa na **asilimia 78.55** ya makadirio, ambayo yametokana na uwakala wa kampuni mbalimbali za Bima na mauzo ya nyaraka za zabuni. Fungu 39 – JKT limekusanya **Shilingi 64,403,000.00** sawa na **asilimia 100** ya makadirio, ambazo zimetokana na mauzo ya mazao ya kilimo na nyaraka za zabuni. Fungu 57 – Wizara,

halikuweza kukusanya maduhuli kwa kipindi husika. Muhtasari wa mchanganuo wa maduhuli kwa kila Fungu umeoneshwa kwenye **Jedwali Na. 1**.

Jedwali Na. 1: Muhtasari wa Mchanganuo wa Makusanyo ya Maduhuli uanzia Julai, 2022 hadi Aprili 2023

Na.	Fungu	Makadirio ya Mapato 2022/2023	Makusanyo Julai 2022 hadi Aprili 2023	Makusanyo (%)
1.	38 - NGOME	22,000,000.00	17,281,151.48	78.55
2.	39 - JKT	64,403,000.00	64,403,000.00	100
3.	57 - Wizara	1,200,000.00	-	-
Jumla		87,603,000.00	81,684,151.48	93.24

31. **Mheshimiwa Spika**, katika Bajeti ya Mwaka wa Fedha 2022/2023, Wizara ya Ulinzi na Jeshi la Kujenga Taifa iliidhinishwa jumla ya **Shilingi 2,713,787,405,453.00** kwa ajili ya Matumizi ya Kawaida na Maendeleo katika mafungu yake matatu: Fungu 38 - NGOME, Fungu 39 - JKT na Fungu 57 - Wizara. Kati ya fedha hizo, **Shilingi 2,483,454,234,453.00** ni kwa ajili ya Matumizi ya Kawaida na **Shilingi 230,333,171,000.00** ni kwa ajili ya Matumizi ya Maendeleo. Muhtasari wa Mchanganuo wa Bajeti kwa kila Fungu umeainishwa katika **Jedwali Na. 2**.

Jedwali Na. 2: Muhtasari wa Mchanganuo wa Bajeti kwa Kila Fungu kwa Mwaka wa Fedha 2022/2023

Na.	Fungu	Matumizi ya Kawaida	Matumizi ya Maendeleo	Jumla
1.	38 - NGOME	2,047,723,503,453.00	56,367,636,000.00	2,104,091,139,453.00
2.	39 - JKT	411,863,641,000.00	13,965,535,000.00	425,829,176,000.00
3.	57 - Wizara	23,867,090,000.00	160,000,000,000.00	183,867,090,000.00
Jumla		2,483,454,234,453.00	230,333,171,000.00	2,713,787,405,453.00

32. **Mheshimiwa Spika**, hadi kufikia Aprili 2023 fedha zilizopokelewa kwa ajili ya Matumizi ya Kawaida na Maendeleo ni jumla ya **Shilingi 2,248,025,373,347.37**, sawa na asilimia 82.84 ya Bajeti iliyoidhinishwa. Kati ya fedha hizo, **Shilingi 2,131,861,103,775.16** ni kwa ajili ya Matumizi ya Kawaida, na **Shilingi 116,164,269,572.21** ni kwa ajili ya Shughuli za Maendeleo.

33. **Mheshimiwa Spika**, katika kiasi hicho; Fungu 38 – NGOME limepokea fedha za Matumizi ya Kawaida **Shilingi 1,749,329,241,455.70** na Fedha za Maendeleo **Shilingi 26,363,978,372.26**; Fungu 39 – JKT limepokea fedha za Matumizi ya Kawaida **Shilingi 365,518,946,999.94** na Fedha za Maendeleo **Shilingi 7,000,000,000.00**; na Fungu 57 – Wizara limepokea fedha za Matumizi ya Kawaida **Shilingi 17,012,915,319.52** na Fedha za Maendeleo **Shilingi 82,800,291,199.95**. Muhtasari wa mchanganuo wa mapokezi ya fedha kwa mafungu yote umeainishwa katika **Jedwali Na. 3**.

Jedwali Na. 3: Muhtasari wa Mchanganuo wa Fedha Zilizopokelewa Kuanzia Julai, 2022 hadi Aprili, 2023

Fungu	Aina ya Matumizi	Bajeti kwa Mwaka wa Fedha 2022/2023	Kiasi kilichopokelewa Hadi Aprili 2023	Asilimia
38 - NGOME	Malipo na Posho	1,647,307,729,453.00	1,423,328,599,992.96	86.40
	Chakula	253,860,967,000.00	211,550,805,830.00	83.33
	Posho ya msamaha wa kodi	76,424,400,000.00	57,318,300,000.00	75.00
	Matumizi Mengineyo	70,130,407,000.00	57,131,535,632.74	81.46
	Jumla Ndogo (Matumizi ya Kawaida)	2,047,723,503,453.00	1,749,329,241,455.70	85.43
	Maendeleo	56,367,636,000.00	26,363,978,372.26	46.77
	Jumla ya Fungu	2,104,091,139,453.00	1,775,693,219,827.96	84.39

Fungu	Aina ya Matumizi	Bajeti kwa Mwaka wa Fedha 2022/2023	Kiasi kilichopokelewa Hadi Aprili 2023	Asilimia
39 - JKT	Malipo na Posho	276,094,534,000.00	262,419,156,544.00	95.05
	Chakula	70,984,053,000.00	48,212,192,500.00	67.92
	Posho ya msamaha wa kodi	11,493,000,000.00	8,100,000,000.00	70.48
	Matumizi Mengineyo	37,292,054,000.00	30,787,597,955.94	82.56
	Mafunzo ya Vijana wa Mujibu wa Sheria	16,000,000,000.00	16,000,000,000.00	100.00
	Jumla Ndogo (Matumizi ya Kawaida)	411,863,641,000.00	365,518,946,999.94	88.75
	Maendeleo	13,965,535,000.00	7,000,000,000.00	50.12
	Jumla ya Fungu	425,829,176,000.00	372,518,946,999.94	87.48
57 - Wizara	Mishahara	10,206,672,000.00	7,090,067,972.33	69.47
	Matumizi Mengineyo	13,660,418,000.00	9,922,847,347.19	72.64
	Jumla Ndogo (Matumizi ya Kawaida)	23,867,090,000.00	17,012,915,319.52	71.28
	Maendeleo	160,000,000,000.00	82,800,291,199.95	51.75
	Jumla ya Fungu	183,867,090,000.00	99,813,206,519.47	54.29
	Jumla Kuu	2,713,787,405,453.00	2,248,025,373,347.37	82.84

Shughuli Zilizotekelezwa kwa Fedha za Matumizi ya Kawaida

34. **Mheshimiwa Spika**, katika Mwaka wa Fedha 2022/2023, Wizara imefanikiwa kutekeleza shughuli mbalimbali kwa kutumia fedha zilizotolewa kwa ajili ya Matumizi ya Kawaida. Shughuli hizo ni pamoja na; mafunzo na mazoezi ya kijeshi, mafunzo ya Jeshi la Kujenga Taifa, mafunzo ya Jeshi la Akiba, matunzo ya zana na vifaa vya kijeshi, huduma za afya na tiba, ushirikiano na mamlaka za kiraia, ushirikiano wa kiulinzi na nchi nyingine, ushiriki wa Jeshi katika michezo, mapambano dhidi ya magonjwa ambukizi na yasiyoambukiza, utawala bora na utunzaji wa mazingira.

Mafunzo na Mazoezi ya Kijeshi

35. **Mheshimiwa Spika**, Wizara kupitia JWTZ imeendelea kutoa mafunzo mbalimbali yakiwemo ya awali na kuwaendeleza wanajeshi katika taaluma za ujuzi na uongozi kwenye shule na vyuo vya kijeshi. Aidha, imeendelea kupeleka Maafisa na Askari nje ya nchi kwa ajili ya kupata mafunzo mbalimbali ya kijeshi ambayo yameongeza weledi katika utendaji.

36. **Mheshimiwa Spika**, katika Mwaka wa Fedha 2022/2023 JWTZ ilifanikiwa kufanya mazoezi ya ndani katika maeneo mbalimbali nchini. Mazoezi hayo ni pamoja na; zoezi la LINDA KISIWA lililofanyika Zanzibar mwezi Septemba 2022, mazoezi ya LINDA MPAKA na *DRAGON FLY* yaliyofanyika katika Mikoa ya Lindi, Mtwara na Ruvuma mwezi Oktoba na Novemba 2022 mtawalia, pamoja na mazoezi mawili ya KAA TAYARI yaliyofanyika Mkoani Tabora mwezi Novemba 2022 na mwanzoni mwa mwezi Mei 2023.

Mafunzo ya JKT

37. **Mheshimiwa Spika**, Wizara kupitia JKT imeendelea kuwapatia vijana wa Kitanzania mafunzo ya ukakamavu, stadi za kazi, kuwajengea uzalendo na umoja wa kitaifa. Katika kipindi husika, mafunzo yamefanyika kwenye kambi mbalimbali za JKT kupitia **Operesheni Jenerali Venance Mabeyo**. Jumla ya vijana **24,458** wa Mujibu wa Sheria wamepatiwa mafunzo, kati yao **17,942** wa kiume na **6,516** wa kike. Aidha, vijana

11,358 wa Kujitolea wamepatiwa mafunzo, kati yao **7,483** ni wa kiume na **3,875** ni wa kike.

38. **Mheshimiwa Spika**, JKT imeendelea kutekeleza Mkakati wa Kilimo (2019/2020 -2024/2025) ambao unalenga kuongeza uzalishaji wa mazao na kujitosheleza kwa chakula ili kuipuguzia Serikali gharama za kulisha vijana wanaohudhuria mafunzo ya JKT na kuiwezesha nchi kuwa na akiba ya chakula.

39. **Mheshimiwa Spika**, kuwezesha Mkakati huo kutekelezwa ipasavyo JKT imeendelea kushirikiana na Wizara ya Kilimo kupitia Mkataba wa Makubaliano katika maeneo ya teknolojia za kilimo, utafiti wa kilimo, uzalishaji wa mazao ya kimkakati na uzalishaji wa mbegu za chikichi, kahawa, mahindi, mpunga na alizeti. Utekelezaji wa Mkataba huo, umewezesha JKT kuongeza uzalishaji wa mazao husika.

40. **Mheshimiwa Spika**, vilevile, JKT ipo katika hatua za kuingia makubaliano na Wizara ya Mifugo na Uvuvi ili kuwezesha vijana wa JKT kupata mafunzo kwa vitendo kupitia Vituo Atamizi vilivyoanzishwa na Wizara ya Mifugo na Uvuvi sehemu mbalimbali nchini.

41. **Mheshimiwa Spika**, pia, JKT inashirikiana na Wakala wa Huduma za Misititu Tanzania kuwawezesha vijana kupata ujuzi katika ufugaji wa nyuki ambapo Wakala wa Huduma za Misititu imeipatia JKT mizinga 100 ya kisasa ya kufugia nyuki.

42. **Mheshimiwa Spika**, JKT imefanikiwa kuimarisha umoja wa Kitaifa kwani Vijana wengi waliopitia JKT wameonesha moyo wa kupenda kazi za mikono, kujituma na kujiheshimu; kutoa wanamichezo bora, wenye viwango vya kitaifa na kimataifa na hivyo kuiletea sifa nchi yetu; kuwaandaa vijana kuwa tayari kuitumikia nchi katika majanga ikiwemo mafuriko, ajali za moto na ajali nyinginezo; na kuwa mfano wa kuigwa na mataifa jirani na hivyo kuwa chachu kwa mataifa hayo kuanzisha shughuli za malezi ya vijana katika nchi zao ikiwemo Zambia na Msumbiji.

43. **Mheshimiwa Spika**, napenda kutumia fursa hii kuliarifu Bunge lako Tukufu pamoja na umma wa Watanzania kwamba, dhumuni la mafunzo yanayotolewa kwa vijana ni kuwapatia ukakamavu, stadi za kazi, kuwajengea uzalendo na umoja wa

kitaifa ili baada ya kumaliza muda wa mafunzo na kutumikia JKT, waweze kurejea majumbani kwao wakiwa raia wema, wazalendo na wenye uwezo wa kujitegemea na kulilinda Taifa. Nitoe rai kwa vijana wote wanaopata fursa za kupata mafunzo hayo, kuzitumia stadi za kazi na maisha walizozipata kujiajiri na kujitegemea.

44. **Mheshimiwa Spika**, nitumie fursa hii kuwasisitiza wananchi kuwasiliana na Mamlaka husika pindi nafasi za JKT na JWTZ zinapotangazwa ili kujiepusha na matapeli ambao huwadanganya watawapatia nafasi katika vyombo hivi.

Mafunzo ya Jeshi la Akiba

45. **Mheshimiwa Spika**, Wizara kupitia JWTZ imeendelea kutoa mafunzo ya Jeshi la Akiba kwa wananchi katika ngazi ya awali, kwenye Mikoa yote ya Tanzania. Katika kipindi cha Julai 2022 hadi Aprili 2023, wananchi walioandikishwa na kuhitimu mafunzo hayo wameongezeka kwa takribani **asilimia tisa** kutoka wahitimu **12,510** kwa Mwaka wa Fedha 2021/2022 na kufikia wahitimu **13,632** kwa Mwaka wa Fedha 2022/2023, kati yao wanaume ni **11,680** na wanawake ni **1,952**. Aidha, Jeshi la Akiba limeendelea kushiriki katika mazoezi ya Kijeshi, ambapo katika Mwaka wa Fedha 2022/23, limeshiriki katika mazoezi mawili ya KAA TAYARI yaliyofanyika mkoani Tabora.

Huduma za Afya na Tiba

46. **Mheshimiwa Spika**, JWTZ imeendelea kutoa huduma za tiba kwa Maafisa, Askari, Watumishi wa Umma, Familia za Wanajeshi na Wananchi wanaoishi karibu na vituo vya tiba vya Jeshi. Katika kuboresha huduma za Afya, juhudi mbalimbali zimeendelea kufanyika ikiwemo; ununuzi wa vifaa tiba vinavyojumuisha *MRI Scanner, CT Scanner, digital X - ray, dental units, Advanced Ultra Sound Scanner*, mashine mbalimbali za uchunguzi katika maabara na Mtambo wa kuzalisha Hewa ya Oksijeni.

47. **Mheshimiwa Spika**, JWTZ inaendelea na Mradi wa Ujenzi wa Hospitali yenye hadhi ya Ngazi ya Nne (Level IV Military Hospital) kwa viwango vya Umoja wa Mataifa. Hospitali hiyo inajengwa Msalato, Jijini Dodoma kwa kushirikiana na Serikali ya Ujerumani kupitia *German Armed Forces Technical Advisory Group (GAFTAG)*. Kwa

sasa Mradi huu upo katika awamu ya pili inayohusisha ujenzi wa Jengo Kuu la Hospitali.

Ushirikiano na Mamlaka za Kiraia Katika Shughuli Mbalimbali

48. ***Mheshimiwa Spika***, JWTZ imeendelea kushirikiana na Mamlaka za Kiraia katika shughuli mbalimbali ikiwemo; kutoa misaada wakati wa majanga na maafa, kushiriki katika utekelezaji wa ulinzi wa miradi ya kimkakati ikiwemo Reli ya Kiwango cha Kimataifa (SGR), Bwawa la Kufua Umeme wa Maji la Julius Nyerere (JNHPP), Mgodini wa Tanzanite, Mamlaka ya Bandari Tanzania (TPA), Kampuni ya Simu Tanzania (TTCL) na maeneo ya Viwanja vya Ndege.

49. ***Mheshimiwa Spika***, vilevile, JWTZ imeendelea kushiriki katika shughuli za uokoaji wa raia na mali zao wakati na baada ya maafa na majanga, yakiwemo mafuriko yaliyotokea Mkoani Mtwara. Pia, JWTZ ilishiriki katika kuzima moto mkubwa uliotokea katika Hifadhi ya Mlima Kilimanjaro na kusafirisha misaada ya kibinadamu na kufanya uokozi kwa wahanga wa mafuriko nchini Malawi.

Ushirikiano wa Kiulinzi na Nchi Nyingine

50. ***Mheshimiwa Spika***, JWTZ imeendelea kushirikiana na nchi rafiki katika masuala ya ulinzi na usalama katika maeneo mbalimbali ikiwemo; mafunzo, misaada ya kitaalam, zana na vifaa. Vilevile, JWTZ inashirikiana na Umoja wa Mataifa (UN), Umoja wa Afrika (AU), Jumuiya ya Maendeleo Kusini mwa Afrika (SADC), na Jumuiya ya Afrika Mashariki (EAC) katika mafunzo na ubadilishanaji wa wataalamu. Pia, JWTZ inaendelea kushirikiana na nchi rafiki katika kutoa mafunzo kwa Maafisa na Askari. Nchi hizo ni pamoja na; Algeria, Bangladesh, Canada, Ethiopia, Finland, Ghana, Hispania, India, Indonesia, Israeli, Jamhuri ya Watu wa China, Jordan, Marekani, Misri, Morocco, Nigeria, Oman, Pakistan, Sri Lanka, Jamaica, Sweden, Ufaransa, Uholanzi, Uingereza, Ujerumani, Umoja wa Falme za Kiarabu, Urusi, Uturuki, na Uswisi. Aidha, JWTZ imeendelea kushirikiana na nchi za Msumbiji na DRC katika kutoa mafunzo kwa Maafisa na Askari wa nchi hizo hapa nchini ili kuwajengea uwezo wa kukabiliana na matishio ya amani katika nchi zao.

51. **Mheshimiwa Spika**, Wizara kupitia Chuo cha Taifa cha Ulinzi (NDC) hutoa mafunzo ya usalama na stratejia kwa maafisa wa Vyombo vya Ulinzi na Usalama, pamoja na viongozi wa Umma. Pia, NDC imeendelea kutoa mafunzo hayo kwa washiriki kutoka nchi za Afrika Kusini, Bangladesh, Botswana, Burundi, China, Kenya, Malawi, Misri, Msumbiji, Namibia, Nigeria, Rwanda, Uganda, Zambia, na Zimbabwe.

Ushiriki wa JWTZ Katika Shughuli za Ulinzi wa Amani

52. **Mheshimiwa Spika**, Wizara kupitia JWTZ imeendelea kushirikiana na Jumuiya za Kikanda na Kimataifa katika operesheni za ulinzi wa amani. JWTZ imeendelea kuwa na vikosi vya ulinzi wa amani katika nchi za Jamhuri ya Kidemokrasia ya Kongo, Afrika ya Kati na Lebanon chini ya Misheni za Umoja wa Mataifa na inashiriki katika Operesheni ya kupambana na ugaidi nchini Msumbiji (SADC Mission in Mozambique - SAMIM). Vilevile, Jeshi lina maafisa wanadhimu kwenye operesheni za ulinzi wa amani nchini Sudan Kusini, Lebanon, Jamhuri ya Afrika ya Kati na Jamhuri ya Kidemokrasia ya Kongo.

53. **Mheshimiwa Spika**, ushiriki wa JWTZ katika operesheni za ulinzi wa amani chini ya Umoja wa Mataifa umeiwezesha nchi yetu kutimiza matakwa ya Umoja wa Mataifa na Jumuiya za Kikanda ya kushiriki katika ulinzi wa amani, kimataifa na kikanda. Vilevile, ushiriki huu unaendeleza Diplomasia ya Kijeshi, na unasaidia JWTZ kuongeza uwezo kwa kufanya kazi na nchi nyingine.

Ushiriki wa JWTZ Katika Michezo

54. **Mheshimiwa Spika**, JWTZ imeshiriki katika michezo mbalimbali ndani na nje ya nchi ikiwemo; Mashindano ya Dunia ya Michezo ya Majeshi yaliyofanyika Ujerumani, mwezi Julai 2022, Michezo ya Jumuiya ya Madola iliyofanyika Birmingham nchini Uingereza mwezi Agosti 2022, Mashindano ya Ngumi ya Ukanda wa Afrika yaliyofanyika nchini mwezi Agosti 2022, *East African Championship* yaliyofanyika Burundi mwezi Septemba 2022, Mashindano ya Gofu yaliyofanyika Lilongwe nchini Malawi mwezi Novemba 2022, michezo ya majeshi (BAMMATA) iliyofanyika Mkoani Mtwara mwezi Februari 2023, Mashindano ya Riadha yaliyofanyika nchini Japan

(Osaka Marathon) na China (Yangzhou Jianzhen International Half Marathon) mwezi Februari na Aprili 2023 mtawalia.

55. **Mheshimiwa Spika**, katika mashindano hayo, wanamichezo wetu wa JWTZ waliweza kupata ushindi na kuliletea Taifa letu medali. Napenda kutumia fursa hii, kuwapongeza. Kipekee **Sajini Taji Seleman Kidunda** aliyetwaa ubingwa wa “**World Boxing Federation in Africa**” (WBF); **Sajini Alphonse Felix Simbu**, aliyepata medali ya shaba katika mbio za **Osaka Marathon na Yangzhou Jianzhen International Half Marathon**; **Praiveti Kassim Mbudikwe** na **Praiveti Yusuph Changarawe**, waliopata **medali ya shaba** kila mmoja katika mashindano ya ngumi ya Jumuiya ya Madola.

56. **Mheshimiwa Spika**, timu teule ya mpira wa kikapu iliyoshiriki mashindano ya Majeshi Duniani yaliyofanyika nchini Ujerumani mwezi Agosti 2022 ilishika **nafasi ya nne (4)** kati ya **Mataifa 19** yaliyoshiriki Mashindano hayo.

57. **Mheshimiwa Spika**, ushiriki huo umewezesha JWTZ kuimarisha mahusiano na ushirikiano kati yake na nchi rafiki na Vyombo vya Usalama. Aidha, kupitia shughuli za Baraza la Michezo ya Majeshi Duniani (CISM) JWTZ imeweza kujenga uhusiano baina yake na Jeshi la nchi ya Ujerumani ambapo Jeshi hilo limetupatia wakufunzi wa michezo ya mpira wa wavu, mpira wa kikapu na ngumi. Pia, Timu ya Mpira wa Miguu ya JKT Queens imealikwa kushiriki katika mashindano ya *World Military Women Football Championship* yatakayofanyika kuanzia tarehe 27 Juni, 2023 hadi 9 Julai, 2023 nchini Uholanzi. Vilevile, nchi yetu imepata fursa ya kuandaa Mkutano Mkuu wa Baraza la Michezo ya Majeshi Duniani ambao utafanyika Jijini Dar es Salaam mwezi Mei 2024.

58. **Mheshimiwa Spika**, timu za Jeshi zimeshiriki katika mashindano yanayoandaliwa na Shirikisho la Mpira wa Miguu Tanzania (TFF) ambapo timu ya JKT Queens imefanikiwa kutwaa Ubingwa wa Ligi Kuu ya Wanawake Tanzania. Vilevile, JKT Tanzania iliyokuwa ikishiriki Ligi Daraja la Kwanza imefanikiwa kupanda daraja na msimu wa ligi 2023/24 itashiriki Ligi Kuu ya Tanzania Bara ambayo kwa sasa inajulikana kwa jina la *NBC Premier League*. Nazipongeza timu hizo kwa mafanikio hayo.

59. **Mheshimiwa Spika**, Wizara imeendelea kushirikiana na Wizara ya Utamaduni, Sanaa na Michezo katika kuibua vipaji na kuviendeleza kwa lengo la kuinua kiwango cha michezo nchini.

Mapambano Dhidi ya Magonjwa Ambukizi na Yasiyoambukiza

60. **Mheshimiwa Spika**, kwa Mwaka wa Fedha 2022/2023, Wizara imeendelea kutekeleza mikakati ya kupambana na Virusi vinavyosababisha Upungufu wa Kinga Mwilini na Magonjwa Yasiyoambukiza. Huduma ya lishe kwa watumishi wenye maambukizi ya VVU imeendelea kutolewa. Hatua hizi zinachukuliwa kwa kuzingatia Mwongozo wa Kudhibiti VVU, UKIMWI na Magonjwa Sugu Yasiyoambukizwa Mahali pa Kazi wa mwaka 2014 uliotolewa na Ofisi ya Rais Menejimenti ya Utumishi wa Umma. Aidha, katika Mwaka wa Fedha 2022/2023 Wizara kwa kushirikiana na Wizara ya Afya na TACAIDS imeendelea kutoa elimu na kuhamasisha upimaji wa hiari na uchangiaji damu.

Utawala Bora

61. **Mheshimiwa Spika**, katika hatua ya kudumisha dhana ya utawala bora, Wizara imeendelea kuimarisha ushirikishwaji wa watumishi kupitia vikao vya Baraza la Wafanyakazi. Aidha, Maafisa, Askari na Watumishi wa Umma hupata fursa ya kushiriki semina mbalimbali ambazo zimeongeza uadilifu na uwajibikaji katika utendaji kazi wa kila siku.

Utunzaji wa Mazingira

62. **Mheshimiwa Spika**, katika kipindi husika JWTZ imeendelea kushiriki katika utunzaji wa mazingira na kuhakikisha mazingira yanayozunguka maeneo ya Jeshi yanatunzwa kwa kuwa safi pamoja na kupanda miti. Vilevile, JWTZ imekuwa ikishiriki katika utunzaji wa mazingira kwa kufanya usafi katika maeneo yanayotoa huduma za kijamii ikiwemo hospitali. Wakati wa maadhimisho ya Mapinduzi Matukufu ya Zanzibar, JWTZ ilishiriki kupanda miti katika maeneo mbalimbali nchini ikiwemo Jijini Dodoma ambapo upandaji miti uliongozwa na Mhe. Dkt. Philip Isdor Mpango, Makamu wa Rais wa Jamhuri ya Muungano wa Tanzania.

63. **Mheshimiwa Spika**, Wizara kupitia JWTZ imejipanga kutumia nishati ya gesi katika vikosi, vyuo na shule. Mpango uliopo kwa sasa ni kuweka miundombinu wezeshi kuwezesha azma hiyo kutekelezwa.

Shughuli Zilizotekelezwa kwa Fedha za Maendeleo

64. **Mheshimiwa Spika**, Fungu 57 - Wizara ya Ulinzi na JKT katika Mwaka wa Fedha 2022/2023 liliidhinishiwa kiasi cha **Shilingi 160,000,000,000.00** kwa ajili ya kugharamia Shughuli za Maendeleo. Hadi kufikia mwezi Aprili 2023, kiasi cha **Shilingi 82,800,291,199.95** kimepokelewa, sawa na asilimia **51.75** ya Bajeti iliyoidhinishwa. Fedha zilizopokelewa zimetumika kugharamia ununuzi na matengenezo ya zana na vifaa mbalimbali vya Kijeshi.

65. **Mheshimiwa Spika**, pia, fedha hizo zimetumika kugharamia; malipo ya awali ya mafunzo ya marubani na matengenezo ya Helikopta, ujenzi wa nyumba za makazi kwa ajili ya Maafisa na Askari katika Kikosi cha Jeshi Ubago - Unguja, ujenzi wa makazi ya Askari eneo la Ngara, ujenzi wa karakana ya kukarabati silaha ndogo – Mzinga, ujenzi wa *Taxiway*, *Apron* na karakana katika Shule ya Anga ya Kijeshi (SAK) Mkoani Tanga, marekebisho ya mfumo wa maji Makao Makuu ya Brigedi ya Mbuni – Arusha, Tathmini ya Hali ya Ulinzi na mafunzo ya Ufuatiliaji na Tathmini (U&T).

66. **Mheshimiwa Spika**, Wizara imeendelea kutekeleza Mkakati wa Uihakiki, Upimaji na Uthamini wa Maeneo ya Jeshi wa Miaka Mitatu (2020/21 – 2022/23) ili kuhakikisha maeneo yote ya Jeshi yanapimwa na kupatiwa Hati Miliki na hivyo kuondoa migogoro iliyopo. Hadi sasa, Mkakati umetekelezwa kwa **asilimia 71.48** kwa kuhakiki, kupima na kufanya uthamini wa maeneo mbalimbali ya Jeshi nchini.

67. **Mheshimiwa Spika**, katika Mwaka wa Fedha 2022/23, maeneo yaliyolipwa fidia ni pamoja na Gurungu, Mtipa, Mkiwa, Mkwese na Choda Mkoani Singida; Kisakasaka na Chukwani Mkoa wa Mjini Magharibi; Ras Nondwa Mkoani Kigoma; Itaga na Usule Mkoani Tabora; Funta Kihangaiko na Mkupuka Mkoani Pwani; Bulifani Misenyi Mkoani Kagera na Machenje Kongwa Mkoani Dodoma.

68. **Mheshimiwa Spika**, nitoe rai kwa Waheshimiwa Wabunge na viongozi kuendelea kuwaelimisha wananchi kuacha kuvamia maeneo ya Jeshi kwani ni hatari kwa maisha yao na mali zao.

69. **Mheshimiwa Spika**, katika kuimarisha miundombinu ya kambi za JKT ili kuongeza idadi ya vijana wanaopata mafunzo, **Shilingi 1,500,000,000.00** zimetumika kujenga mahanga kumi na tano (15) katika Kikosi cha Jeshi Mtabila, mahanga mawili (02) katika Kikosi cha Jeshi Bulombora na mahanga manne (04) na ghala la kuhifadhia chakula katika Kikosi cha Jeshi Rwamkoma.

70. **Mheshimiwa Spika**, Fungu 38 - NGOME katika Mwaka wa Fedha 2022/2023 liliidhinishiwa kiasi cha **Shilingi 56,367,636,000.00** kwa ajili ya kugharamia shughuli za maendeleo. Hadi kufikia mwezi Aprili 2023, Fungu 38 - NGOME limepatiwa kiasi cha **Shilingi 26,363,978,372.26** sawa na **asilimia 46.77** ya Bajeti iliyoidhinishwa. Fedha hizo zimetumika kugharamia; ujenzi wa makazi ya washiriki wa kozi ya NDC, ujenzi na ukarabati wa maghala ya kuhifadhia silaha, ununuzi wa risasi na milipuko, ununuzi na matengenezo ya zana na vifaa, ununuzi wa vipuri, sare za wanajeshi na mafunzo ya marubani wanafunzi.

71. **Mheshimiwa Spika**, Fungu 39 - JKT katika kipindi cha kuanzia Julai 2022 hadi Aprili 2023, limepatiwa kiasi cha **Shilingi 7,000,000,000.00** sawa na **asilimia 50.12** ya Bajeti iliyoidhinishwa. Kiasi hicho kimetumika kujenga na kukarabati miundombinu ya vikosi na makambi pamoja na kuendeleza skimu ya umwagiliaji katika Kikosi cha Jeshi cha Chita.

72. **Mheshimiwa Spika**, Wizara kupitia JKT imefanikiwa kutekeleza miradi mbalimbali kwa kutumia rasilimali za ndani ifuatavyo:

- a. Kilimo cha Michikichi katika Kikosi cha JKT Bulombora Mkoani Kigoma;
- b. Kilimo cha Mkonge katika vikosi vya JKT Maramba na Mgambo Mkoani Tanga;
- c. Kilimo cha Kahawa katika vikosi vya JKT Itende Jijini Mbeya na Rwamkoma Mkoani Mara;

- d. Kilimo cha Korosho katika mashamba ya vikosi vya JKT Nachingwea, Makutopora, Ruvu na Kibiti katika mikoa ya Lindi, Singida na Pwani, mtawalia. Aidha, Shamba la Korosho la Kikosi cha Ruvu ni Shamba Darasa;
- e. Ujenzi wa miundombinu ya Skimu ya Umwagiliaji katika Kikosi cha Chita Mkoani Morogoro;
- f. Ufugaji wa Samaki katika vikosi vya JKT Rwamkoma Mkoani Mara, Chita Mkoani Morogoro, na Ruvu Mkoani Pwani; na
- g. Ufugaji wa Nyuki katika vikosi vya JKT Msange Mkoani Tabora, Kanembwa na Mtabila Mkoani Kigoma.

73. **Mheshimiwa Spika**, naomba kutumia fursa hii kuishukuru Serikali ya Awamu ya Sita inayoongozwa na **Mhe. Dkt. Samia Suluhu Hassan**, Rais wa Jamhuri ya Muungano wa Tanzania na Amiri Jeshi Mkuu kwa kuendelea kuzipa kipaumbele shughuli za ulinzi kwa kutoa fedha kugharamia; operesheni za kupambana na ugaidi, ujenzi wa Makao Makuu ya Ulinzi wa Taifa – Kikombo Jijini Dodoma, kusafirisha wastaafu, madeni ya wazabuni, mafunzo na vifaa vya mifumo ya malipo na ununuzi wa magari ya makamanda na Wambata Jeshi.

Mashirika Yanayosimamiwa na Wizara

74. **Mheshimiwa Spika**, Wizara kupitia Mashirika ya Tanzania Automotive Technology Centre (TATC - NYUMBU), Mzinga na Shirika la Uzalishaji Mali (SUMAJKT) imeendelea kutekeleza majukumu yake ifuatavyo;

TATC - NYUMBU

75. **Mheshimiwa Spika**, katika Mwaka wa Fedha 2022/2023, Shirika la TATC liliidhinishiwa jumla ya **Shilingi 20,445,970,300.00** kwa ajili ya kutekeleza Mpango wa Maendeleo wa Miaka Kumi (2021/22 – 2030/31) wa kuliimarisha Shirika. Hadi kufikia Aprili 2023, Shirika limepokea kiasi cha fedha **Shilingi 12,000,000,000.00** sawa na **asilimia 60.12** ya bajeti iliyoidhinishwa kwa ajili ya kutekeleza Mpango huo. Shughuli zilizotekelezwa ni:

- a. Kujenga uwezo na kuendeleza utafiti na kuhawilisha teknolojia ya magari (kufanya *Reverse Engineering* ya pampu za magari ya Zimamoto na kufanya utafiti na kuzalisha *prototype* ya Magari ya Deraya);
- b. Kuajiri na kuendeleza wataalamu katika utafiti na uhawilishaji wa teknolojia ya magari na mitambo;
- c. Kununua mitambo kwa ajili ya Maabara ya Utafiti;
- d. Kuanzisha karakana kuu ya kukalibu chuma na kiwanda cha *Metal Galvanization*;
- e. Kuanzisha kiwanda cha kuunda na kuunganisha Magari; na
- f. Kufanya ukarabati wa miundombinu ya milki.

76. **Mheshimiwa Spika**, TATC imefanikiwa kuunda jumla ya magari matatu (3) yenye hadhi ya viwango vya manispaa kwa ajili ya matumizi ya Jeshi la Zimamoto na Uokoaji na kukarabati magari 11 ya kuzimia moto yenye hadhi ya viwango vya manispaa.

Shirika la Mzinga

77. **Mheshimiwa Spika**, katika Mwaka wa Fedha 2022/2023, Shirika la Mzinga liliidhinishiwa jumla ya **Shilingi 4,000,000,000.00**. Hadi kufikia Aprili 2023, Shirika limepokea kiasi cha **Shilingi 3,805,911,630.00** sawa na **asilimia 95.15** ya Bajeti iliyoidhinishwa na kuweza kutekeleza shughuli za maendeleo mbalimbali, ikiwa ni pamoja na:

- a. Ukarabati wa majengo na miundombinu ya kiwanda;
- b. Ununuzi wa malighafi na uzalishaji wa Mazao ya Msingi;
- c. Ununuzi wa vipuri vya mitambo na mashine; na
- d. Ununuzi wa jenereta lenye *kilowatts* 1200 kwa ajili ya kutatua changamoto za umeme katika Kiwanda.

78. **Mheshimiwa Spika**, pamoja na shughuli za msingi, Shirika limeendelea na utekelezaji wa shughuli mbalimbali kwa kutumia fedha za ndani ifuatavyo:

- a. Ujenzi wa Hanga la Askari lenye vyumba 20;
- b. Ujenzi wa Jengo la Utawala na Wagonjwa wa Nje, Jengo la Kuhifadhi Maiti katika Hospitali ya Mzinga;
- c. Kusimika Mfumo wa Usimamizi wa Hospitali na ununuzi wa vifaa tiba katika Hospitali ya Mzinga;
- d. Ujenzi wa ukumbi katika eneo la Magadu Club; na
- e. Ujenzi wa madarasa matatu katika Chuo cha Ufundi Stadi Mzinga.

SUMAJKT

79. **Mheshimiwa Spika**, katika kipindi cha kuanzia mwezi Julai 2022 hadi Aprili 2023, SUMAJKT imeendelea kutekeleza shughuli za uzalishaji mali, biashara na huduma kupitia miradi na kampuni zake tanzu. Kampuni hizo ni pamoja na; SUMAJKT Construction Co. Ltd, SUMAJKT Electric Co. Ltd, SUMAJKT Bottling Co. Ltd, SUMAJKT Guard Ltd, na SUMAJKT Cleaning and Fumigation Co. Ltd. Shughuli zilizotekelezwa ni pamoja na:

- a. Miradi ya ujenzi ikiwemo; majengo ya Wizara na Taasisi za Serikali tisa (09) katika Mji wa Serikali Mtumba – Dodoma, ujenzi wa Ikulu Chamwino – Dodoma, ujenzi wa majengo ya ofisi mbalimbali za Serikali, Idara, Vyuho na Taasisi binafsi. Jumla ya miradi inayoendelea kutekelezwa kwa kipindi husika ni 210;
- b. Miradi miwili (2) ya usambazaji wa umeme inayotekelezwa katika mikoa ya Morogoro na Shinyanga kupitia Mradi wa *Rural Energy Agency* (REA);
- c. Kutoa huduma ya ushauri, ubunifu na usanifu majenzi, ambapo miradi 19 inaendelea kutekelezwa;
- d. Kuzalisha maji ya *Uhuru Peak* ambapo katika kipindi husika Kiwanda kimeongeza mikondo miwili ya uzalishaji wa maji kwa ujazo wa mililita 350 hadi lita 1.6 na lita 13 hadi lita 18;

- e. Kuuza matrekta, zana za kilimo, vipuri vya matrekta na kutoa huduma baada ya mauzo. Huduma hizo zinatolewa katika mikoa ya Morogoro, Dodoma, Simiyu, Manyara, Katavi, Ruvuma, Kagera, Geita, Kigoma na Pwani;
- f. Kulima mpunga ekari 2000 na kuzalisha mbegu za mahindi ekari 700 katika shamba lililopo Mngeta, Mkoani Morogoro; na
- g. Kutoa huduma ya Elimu kupitia Shule ya Sekondari Jitegemee na Shule ya Msingi na Sekondari Kawawa.

80. **Mheshimiwa Spika**, Viwanda vya kijeshi huzalisha bidhaa mbalimbali kwa ajili ya matumizi ya kijeshi na kiraia. Naomba nitoe wito kwa washirika mbalimbali wa maendeleo kushirikiana nasi katika sekta hii muhimu kwa ajili ya kukuza viwanda vyetu nchini. Pia, tunawakaribisha wawekezaji kuwekeza kwenye viwanda vya kijeshi ili kuwezesha uzalishaji wa zana na vifaa vya kijeshi na hivyo kuipunguzia Serikali gharama za kuagiza kutoka nje ya nchi.

F: MPANGO NA MWELEKEO WA BAJETI KWA MWAKA WA FEDHA 2023/2024

81. **Mheshimiwa Spika**, katika Mwaka wa Fedha 2023/2024, Wizara ya Ulinzi na Jeshi la Kujenga Taifa imelenga kutekeleza Mpango na Bajeti kwa kuzingatia miongozo ifuatayo; Dira ya Taifa ya Maendeleo 2025, Mpango wa Tatu wa Maendeleo wa Taifa wa Miaka Mitano (2021/22 – 2025/26), Ilani ya Uchaguzi ya Chama cha Mapinduzi ya Mwaka 2020, Malengo ya Maendeleo Endelevu 2030, Mpango Mkakati wa Wizara (2021/22 – 2025/26) na Mwongozo wa Maandalizi ya Mpango na Bajeti ya Serikali kwa Mwaka wa Fedha 2023/2024.

82. **Mheshimiwa Spika**, naomba uniruhusu kuwasilisha Mpango na Makadirio ya Mapato na Matumizi ya Wizara ya Ulinzi na Jeshi la Kujenga Taifa kwa Mwaka wa Fedha 2023/2024 ifuatavyo:

Makadirio ya Makusanyo ya Maduhuli

83. **Mheshimiwa Spika**, katika Mwaka wa Fedha 2023/2024, Wizara inatarajia kukusanya maduhuli ya jumla ya **Shilingi 87,603,000.00** kutoka katika mafungu yake

matatu, ambapo Fungu 38 – NGOME linatarajia kukusanya kiasi cha **Shilingi 22,000,000.00**, Fungu 39 – JKT linatarajia kukusanya kiasi cha **Shilingi 64,403,000.00** na Fungu 57 – Wizara inatarajia kukusanya kiasi cha **Shilingi 1,200,000.00** kama inavyoonekana katika **Jedwali Na. 4**.

Jedwali Na. 4: Makadirio ya Makusanyo ya Maduhuli kwa Mwaka wa Fedha 2023/2024

Na.	Fungu	Makadirio ya Maduhuli 2023/24
1.	38 – NGOME	22,000,000.00
2.	39 – JKT	64,403,000.00
3.	57 – Wizara	1,200,000.00
Jumla		87,603,000.00

Matumizi ya Kawaida na Maendeleo

84. **Mheshimiwa Spika**, katika Mwaka wa Fedha 2023/2024, Serikali inatarajia kutenga fedha kwa ajili ya Matumizi ya Kawaida na Maendeleo ikiwa na jumla ya **Shilingi 2,989,967,122,000.00** ambapo kati ya fedha hizo, **Shilingi 2,767,133,951,000.00** ni kwa ajili ya matumizi ya kawaida, na **Shilingi 222,833,171,000.00** ni kwa ajili ya kugharamia shughuli za maendeleo. Mchanganuo kwa kila Fungu ni kama ilivyoainishwa katika **Jedwali Na. 5**.

Jedwali Na. 5: Mchanganuo wa Bajeti kwa Kila Fungu kwa Mwaka wa Fedha 2023/2024

Na.	Fungu	Matumizi ya Kawaida	Matumizi ya Maendeleo	Jumla
1.	38 - NGOME	2,273,738,750,000.00	48,867,636,000.00	2,322,606,386,000.00
2.	39 - JKT	468,397,562,000.00	13,965,535,000.00	482,363,097,000.00
3.	57 - Wizara	24,997,639,000.00	160,000,000,000.00	184,997,639,000.00
Jumla		2,767,133,951,000.00	222,833,171,000.00	2,989,967,122,000.00

85. **Mheshimiwa Spika**, shughuli zinazokusudiwa kutekelezwa katika Mwaka wa Fedha 2023/2024 zitazingatia maeneo ya kipaumbele yafuatayo:

- a. Kuliimarisha Jeshi kwa zana na vifaa vya kisasa, mawasiliano na rasilimali watu;
- b. Kuimarisha miundombinu mbalimbali katika Kambi za Jeshi na mipakani;
- c. Kuendelea kuweka mazingira mazuri ya utendaji kazi kwa Wanajeshi ikiwemo mafunzo, maslahi, huduma bora za afya na makazi;
- d. Kuendelea kulijengea uwezo Jeshi la Kujenga Taifa kutoa mafunzo ya uzalendo, ukakamavu, umoja wa kitaifa na stadi za kazi kwa vijana wa Mujibu wa Sheria na wa Kujitolea;
- e. Kuendelea kuimarisha Jeshi la Akiba;
- f. Kuendeleza na kusimamia rasilimali za Jeshi ikiwemo miradi ya ujenzi hususan Makao Makuu ya Ulinzi wa Taifa;
- g. Kuimarisha mashirika na taasisi za utafiti wa masuala ya kijeshi, ikiwemo uanzishaji wa viwanda katika sekta ya ulinzi (Defence industries) ili kuzalisha bidhaa kwa matumizi ya Kijeshi na Kiraia;
- h. Kuimarisha ushirikiano na Umoja wa Mataifa (UN), Umoja wa Afrika (AU), Jumuiya za Kikanda na nchi nyingine katika nyanja za kijeshi na kiulinzi; na
- i. Kuendelea kushirikiana na Mamlaka za Kiraia katika kukabiliana na majanga na dharura inapohitajika.

G: SHUKRANI

86. **Mheshimiwa Spika**, naomba nitumie fursa hii kuwashukuru wale wote wanaonisaidia kuhakikisha Dira ya Wizara inafikiwa. Nawashukuru **Dkt. Faraji Kasidi Mnyepe**, Katibu Mkuu wa Wizara ya Ulinzi na Jeshi la Kujenga Taifa, **Jenerali Jacob John Mkunda**, Mkuu wa Majeshi ya Ulinzi, **Luteni Jenerali Salum Haji Othman**, Mnadhimu Mkuu wa Jeshi, **Meja Jenerali Rajabu Nduku Mabele**, Mkuu wa Jeshi la Kujenga Taifa, Wakuu wa Kamandi, Wakuu wa Mashirika, Wakuu wa Idara na Vitengo (Wizara ya Ulinzi na JKT), Wakuu wa Matawi (Makao Makuu ya Jeshi), Wakuu wa

Idara (Makao Makuu ya Jeshi la Kujenga Taifa), Maafisa, Askari na Watumishi wa Umma waliopo Wizara ya Ulinzi na Jeshi la Kujenga Taifa.

87. **Mheshimiwa Spika**, naomba nitumie fursa hii, kwa niaba ya Serikali kutoa shukrani kwa Serikali za nchi mbalimbali na washirika wa maendeleo kwa ushirikiano wanaoendelea kuipatia Wizara ninayoiongoza, ikiwa ni pamoja na; Jumuiya ya Maendeleo Kusini mwa Afrika, Jumuiya ya Afrika Mashariki, Canada, India, Jamhuri ya Watu wa China, Marekani, Ufaransa, Ujerumani na Uturuki. Aidha, tunazishukuru nchi rafiki kwa ushirikiano wao katika shughuli zetu za Ulinzi. Nchi hizo ni pamoja na Algeria, Bangladesh, Ethiopia, Finland, Ghana, Hispania, Indonesia, Israeli, Jamhuri ya Czech, Jordan, Misri, Morocco, Nigeria, Oman, Pakistan, Serbia, Sri Lanka, Sweden, Uholanzi, Uingereza, Umoja wa Falme za Kiarabu, Urusi, na Uswisi.

88. **Mheshimiwa Spika**, naomba pia kuwashukuru wananchi wote kwa ushirikiano wanaoutoa kwa Jeshi la Ulinzi la Wananchi wa Tanzania katika ulinzi wa nchi yetu. Ni matumaini yangu kuwa wataendelea kushirikiana na Jeshi katika kuhakikisha nchi yetu inaendelea kuwa na amani na usalama kwa kuwa ndiyo msingi wa maendeleo ya Taifa letu.

89. **Mheshimiwa Spika**, kwa namna ya kipekee, naomba kuwashukuru wananchi wa Jimbo la Karagwe kwa ushirikiano wanaonipatia. Ni matumaini yangu kuwa tutaendelea kushirikiana kwa manufaa ya Jimbo letu. Vilevile, napenda kuishukuru familia yangu kwa upendo na uvumilivu wao, unaoniwezesha kutekeleza majukumu yangu.

90. **Mheshimiwa Spika**, napenda kukushukuru wewe binafsi na Wabunge wote kwa kunisikiliza. Hotuba hii, inapatikana pia katika tovuti ya Wizara ya Ulinzi na JKT ambayo ni www.modans.go.tz.

91. **Mheshimiwa Spika**, naomba kutoa hoja.